

Regisseur Thaeer Muhreez: "Ik wist niet dat ik in een dictatuur leefde"

Op 14 en 21 december 2025 wordt om 16:25 uur op NPO 2 de tweedelige documentaire *Leven na de dictatuur* van de Nederlands-Syrische regisseur Thaeer Muhreez uitgezonden door de NTR. Muhreez filmde in 2015 zijn eigen vlucht uit Syrië. In de documentaire reflecteert hij op hoe hij zich de afgelopen tien jaar heeft bevrijd van de dictator die hij mentaal met zich meedroeg, en hoe hij leerde leven in een democratie. Nu hij gewend is aan de Nederlandse democratie, ziet hij met vrees hoe steeds meer Nederlanders roepen om een 'sterke leider'.

Waar gaat je documentaire over?

"Mijn documentaire vertelt hoe ik tien jaar geleden als vluchteling aankwam in Nederland. Het gaat over hoe die ervaring mij heeft gevormd en mijn blik op de wereld ingrijpend heeft veranderd. Samen met mijn beste vriend Jamil vluchtte ik uit Syrië. We kwamen hier met dezelfde dromen, maar onze wegen zijn uiteengegaan. Terwijl ik langzaam mijn plek vond in dit vrije land, bleef hij gevangen in de oude patronen van waar we vandaan kwamen. Met deze film wil ik de Nederlandse samenleving een spiegel voorhouden, jullie samenleving ademt vrijheid en democratie, wees daar trots op. En ook laat ik zien hoe diep de sporen van een dictatuur kunnen blijven doorwerken, in geloof, politiek en zelfs in onze relaties."

Je bent in 2015 gevlucht uit Syrië. Kan je kort vertellen hoe je in Nederland bent gekomen?

"Mijn weg naar Nederland was allesbehalve makkelijk. Ik moest door landen in Europa lopen, over grenzen en door gevaarlijke gebieden. Zelfs de zee moest ik oversteken. Ik koos voor Nederland, omdat ik al als journalist werkte voor een Nederlandse zender, RNW Wereldomroep. Het voelde als een plek waar ik mijn werk en mijn stem kon voortzetten. En dat gebeurde ook: na mijn aankomst kreeg ik de kans om weer met hen samen te werken."

Je ontvluchtte Syrië voor het oorlogsgeweld, maar je voelde niet dat je in een dictatuur leefde. Pas toen je in Nederland kwam begon je in te zien dat Syrië een dictatuur is. Hoe kwam je tot dat inzicht? *"Tijdens mijn vlucht wilde ik vooral ontsnappen aan het directe gevaar dat mij en mijn familie bedreigde. Syrië was toen verscheurd door het geweld tussen het regime van Assad en andere islamitische groeperingen. Mijn enige overtuiging op dat moment was dat ik tegen religieus extremisme was. Ik zag het conflict vooral als een strijd tussen twee vormen van vernietiging en ik wilde daar niet langer deel van uitmaken. Ik wilde overleven."*

Pas in Nederland begon ik te beseffen dat ik niet alleen voor oorlog was gevlucht, maar ook uit een systeem van onderdrukking dat veel dieper ging dan ik ooit had begrepen. Na mijn aankomst kreeg ik te maken met een zware depressie en begon ik psychologische hulp te krijgen. Tijdens die gesprekken werd me duidelijk dat ik mijn hele leven had geleefd binnen onzichtbare grenzen, opgelegd door talloze kleine dictaturen; in het gezin, op school, in de religie en uiteindelijk door het regime zelf."

"Ik ontdekte dat de neiging om te geloven in een sterke leider diepgeworteld is in onze Syrische cultuur. In Nederland zag ik iets totaal anders: een samenleving zonder dominante leiders, waar mensen vrij denken en handelen. Dat contrast was confronterend maar ook

bevrijdend. Het deed me inzien hoe diep dictatuur in mensen kan doordringen, en dat inzicht vormt de kern van mijn film."

Wat waren de momenten waarvan je nu na 10 jaar in Nederland denkt; ik leefde in een dictatuur? *"Ik herinner me heel goed de momenten tijdens mijn gesprekken met mijn psycholoog. Terwijl ik haar vertelde over mijn leven in Syrië, over hoe ik dacht en werkte als journalist, begon ik langzaam te beseffen in wat voor verwoesting ik had geleefd. Elke keer als ik thuiskwam na zo'n gesprek, voelde ik hoe diep de dictatuur in mij zat. In Nederland merkte ik vanaf het eerste moment iets totaal anders: vrijheid. Zelfs in het asielzoekerscentrum mocht ik keuzes maken, iets wat ik in Syrië niet kende. De mensen hier ontvingen ons met respect en gaven ons de ruimte om echt mens te zijn. Dat raakte me diep. Het was bijna schokkend om te voelen hoeveel waarde een mens hier krijgt, vanaf het allereerste moment dat hij aankomt."*

Denk je achteraf: ik heb meegewerkt aan die dictatuur van Assad?

"Ja, maar ik voel geen schaamte meer, eerder een diep besef. Ik was verblind; mijn ogen en mijn geest waren gesloten. Ik werkte in de media, bij de staatsomroep in Syrië. Daarvoor werkte ik ook bij instellingen die zich tegen het regime keerden, maar die verliet ik toen ik merkte dat ze steeds meer sektarisch werden. Ik heb dus zowel voor de media van de oppositie als voor de staatsmedia van Assad gewerkt. En ja, ik voel spijt over beide. Toch heb ik veel geleerd van die ervaring. Ze liet me begrijpen hoe macht werkt, hoe propaganda mensen kan vormen, en hoe moeilijk het is om de waarheid te zien als je er zelf deel van uitmaakt."

Je werkt al vele jaren aan deze documentaire. Waarom duurde het zo lang?

"Het was ontzettend moeilijk voor mij om naar het archiefmateriaal te kijken. Lange tijd hield ik er bewust afstand van. Ik kon het simpelweg niet aankijken; niet tot kort voordat ik aan deze film begon."

Hoe was het om na jaren die beelden weer te zien? Wat deed het met je?

"In het begin had ik gemengde gevoelens. Het voelde alsof er steeds tranen in mijn ogen zaten. Maar juist dat gaf me meer vastberadenheid om mijn verhaal te vertellen."

Waarom wilde je deze film maken?

"Ik wilde deze film maken, omdat ik voelde dat het mijn plicht was om mijn ervaring zichtbaar te maken voor anderen. Ik wil een boodschap overbrengen aan het Nederlandse volk: blijf trouw aan de democratische waarden die dit land sterk maken. Laat je niet meeslepen door populisme, want dat pad leidt uiteindelijk tot dezelfde vernietiging die ik in mijn land heb meegemaakt. Daarom voel ik de noodzaak om mijn stem te laten horen, in de hoop dat anderen willen luisteren."

Je werkt en woont nu in Nederland. Hoe ziet je leven er nu uit?

"Mijn leven is nu eenvoudiger, rustiger en ik heb veel meer vrijheid om mijn eigen keuzes te maken. Toch vind ik het nog steeds moeilijk om mijn plek te vinden binnen de Nederlandse mediawereld. Die wereld is vaak gesloten voor iemand die van zo ver wegkomt. Het blijft een uitdaging om mezelf te presenteren bij nieuwe projecten en samenwerkingen. Maar ondanks

dat leef ik nu een stabiel en evenwichtig leven heel anders dan de persoon die ik vroeger was."

Kan je terug naar Syrië? Het wordt gezien als een veilig land waar Syrische mensen maar naar terug moeten. Hoe kijk je naar die opvatting? *"Terugkeren naar Syrië en daar weer leven is voor mij onmogelijk. Er is inmiddels een enorme kloof ontstaan tussen mijn manier van denken en die van veel Syriërs. Zelfs hier in Nederland heb ik meer Nederlandse vrienden dan Syrische dat zegt veel over hoezeer mijn wereld is veranderd. Sommige Syriërs kunnen misschien overwegen om terug te gaan, maar voor iemand zoals ik, is dat geen optie. Terugkeren naar Syrië kan alleen als het land werkelijk vrij is. En juist die vrijheid ontbreekt daar nog steeds."*

Je spreekt zeer goed Nederlands, woont en werkt hier, je hebt zeg je zelf moeten leren omgaan met democratie. *"Ik spreek Nederlands, maar niet vloeiend. Het blijft voor mij moeilijk om me volledig uit te drukken in deze taal. Ik kwam hier toen ik 36 was. Op die leeftijd leer je een nieuwe taal niet met dezelfde vanzelfsprekendheid als een jong persoon. Wat ik hier wel echt waardeer, is de democratie. De vrijheid om keuzes te maken, zelfs in kleine details: bij de gemeente, in mijn werk, in het dagelijks leven. Ik zie ook hoe mijn dochter opgroeit in een omgeving met zoveel meer vrijheid en respect tussen mensen."*

Ik hoop dat dit systeem hier sterk blijft, en niet wordt aangetast door de rechtse stemmen die af en toe opkomen. Want wat ik hier heb gevonden; deze vrijheid, dit vertrouwen, is iets dat beschermd moet worden."

Vluchtelingen die uit een dictatuur komen, zouden die ook meer moeten leren over democratische vrijheid? En waarom? *"Ik denk dat onderwijs en bewustwording over hoe landen als Nederland een democratisch systeem hebben opgebouwd, enorm belangrijk zijn. Zowel voor nieuwkomers als voor Nederlanders zelf."*

Ik heb het gevoel dat veel Nederlanders vandaag niet echt weten waarom hun land democratisch is. Ze genieten van de vrijheid en de stabiliteit van dit systeem, maar ze beseffen niet meer hoeveel strijd en opoffering het hun ouders en grootouders heeft gekost om dit te bereiken. Daarom vind ik het essentieel om hierover te praten. Die bewustwording ontbreekt nu vaak. Zonder die kennis wordt het moeilijker om de democratie te beschermen."

Nu je in Nederland woont ben je democratie gaan waarderen. Maar ook hier zijn Nederlanders die verlangen naar een sterke leider en minder democratie. Hoe kijk je hiernaar? En wat zou je willen zeggen tegen die Nederlanders? *"Ik begrijp de angst die bij sommige Nederlanders leeft, een angst die vaak wordt gevoed door populistische politici. Zij planten dat gevoel van dreiging in mensen, zodat ze gaan verlangen naar een 'sterke leider'. Maar die wens voor een sterke leider ontstaat niet in een gezonde democratie. Die ontstaat in een systeem dat gebaseerd is op angst, waar mensen iemand nodig hebben om hen te "redden". De behoefte aan een dergelijke leider is, in mijn ogen, geen teken van kracht, maar van onzekerheid en kwetsbaarheid. We zouden die angst niet moeten voeden, maar juist verminderen. Mensen moeten het gevoel krijgen dat ze vrij en veilig zijn. Want wanneer je je vrij voelt, heb je geen leider nodig — dan kun je zelf denken, kiezen en handelen."*

Je zat in de klas bij de huidige leider van Syrië Ahmed al-Sharaa. Ben je bang om terug te gaan?

"Ja, absoluut. Ik zie de nieuwe Syrische president als een nieuw dictatoriaal project, vergelijkbaar met Hafez al-Assad, maar dan met een meer islamitische uitstraling. Het angstaanjagende is dat hij ooit mijn studiegenoot was, iemand die mij persoonlijk kent. Dat maakt het idee om terug te keren nog beangstigender. Ik denk dat iedereen die vrij kan denken, zoals ik dat nu doe, heel goed moet nadenken voordat hij naar Syrië terugkeert. Syrië staat aan de vooravond van een nieuw soort dictatuur, een die religieus en extreem van aard is. De wereld heeft al gezien wat dat betekent, en nu zal Syrië daar opnieuw zwaar onder lijden."

Hoe heb je de producent van de documentaire Margriet Jansen ontmoet en hoe verliep jullie samenwerking?

"Margriet en ik hebben elkaar ontmoet in Boedapest, waar zij deelnam aan een onderwijsconferentie. Ik ontmoette haar via een collega van RNW Wereldomroep, en vanaf het eerste moment voelden we een klik. Ik was echt onder de indruk van haar ideeën en hoe open en begripvol ze is tegenover migranten en anderen. We zijn daarna samen aan het werk gegaan en hebben verschillende dingen uitgetoetst."

Ze was erg geduldig met mij, vooral omdat ik haar leerde kennen in de periode dat ik in therapie was. Tegenwoordig is Margriet meer dan een vriendin voor mij. Ze voelt als familie, als een zus hier in Nederland. Zelfs mijn dochter heeft een speciale band met haar. Voor mij is Margriet niet alleen een collega, maar één van de meest dierbare mensen in dit land, en ik ben erg trots dat ik haar heb leren kennen. Zonder haar had ik deze documentaire nooit kunnen maken."

De documentaire Leven na de dictatuur van Thaeer Muhreez wordt uitgezonden op 14 en 21 december om 16:25 uur op NPO 2 de tweedelige documentaire uitgezonden door de NTR.